

TƏLİMDƏ İNTERAKTİV METOD VƏ FORMALARIN TƏTBİQİ

Oqtay Məmmədov

*Saatlı şəhər S.Vurğun adına 1 nömrəli tam orta
məktəbin direktoru, pedaqoji elmlər üzrə fəlsəfə doktoru,
Rusiya Federasiyası Pedaqogika və Sosial Elmlər
Akademiyasının müxbir üzvü, əməkdar müəllim*

Həyatını müəllimliyə həsr edən insanlar həqiqətən
fədakar, xalqına, millətinə sədaqətli və eyni zamanda
qəhrəmanlıq göstərən insanlardır.

Heydər Əliyev

***Açar sözlər:** təlim prosesi, interaktiv metod, yeni texnologiyalar, müasir dərs.*

***Ключевые слова:** учебный процесс, интерактив метод, новые технологии, современный урок.*

***Key words:** training process, interactive methods, new technologies, modern lesson.*

Bu gün Azərbaycan təhsili özünün uğurlu inkişaf mərhələsini yaşayır. Son illərdə təhsil sahəsində aparılan köklü islahatlar öz nəticələrini verməkdədir. Bu inkişaf təhsilin bütün pillələrində özünü göstərir. Milli təhsilimizə dövlət qayğısının ildən-ilə artması onun Avropa standartlarına yaxınlaşmasını təmin edir.

Təlim və tərbiyənin əsas təşkili forması olan dərs məktəbin bütün fəaliyyətinin mərkəzində dayanır. O, bütün pedaqoji prosesi zəncir kimi bir-birinə bağlayaraq müəllim yaradıcılığının başlıca aləti kimi özünü göstərir. Müəllimin bütün biliyi, bacarığı, qabiliyyəti, yaradıcı fəaliyyəti məhz dərs prosesində reallaşır və özünü göstərir.

Dərs necə olmalıdır, dərsin müasir dərs olması üçün nələri bilmək, nələri etmək lazımdır? “Müasir dərs” hansı parametrlərlə səciyyələnir, onun qarşısında hansı tələblər durur? “Ənənəvi dərs”in nöqsanları nədən ibarətdir? Necə etmək lazımdır ki, keçilən

dərslər yaxşı olsun, şagirdlərin marağını, tələbatlarını təmin edə bilsin? və s. kimi suallar həmişə olmuş və bu gün də qalmaqdadır. Yəqin ki, gələcəkdə də bu tipli suallar olacaqdır.

Fəal təlim metodları vasitəsilə mənimsənilən bilik şagirdin yaddaşına möhkəm hopur. Bu zaman şagird münasibətləri əsasında qurulan və hazırlanan cavablar şagird təfəkkürü və təxəyyülünün məhsulu kimi unudulmur və şagird bu biliyi harada və necə tətbiq etməyi haqda düşünür. Bu, onun həyatı tələbatına uyğun bir bacarığa çevrilir. Biz müəllimlərin də məqsədi məhz belə bir tədrisin təşkilini təmin etmək, şagirdləri cəmiyyət üçün yararlı şəxslər kimi yetişdirməyi bacarmaqdır.

Son illər məktəbimizdə interaktiv təlim metodları ilə aparılan dərslər həm müəllimlər, həm də şagirdlər tərəfindən maraqla qarşılanır. Müşahidə etdiyimiz “Açıq dərs”lər də bunu deməyə imkan verir ki, hətta zəif

şagirdlər belə bu tipli dərslərdə fəallıq göstərirlər. Məktəbimizin qabaqcıl riyaziyyat müəllimi Anar Babaşovun X sinifdə "Çoxüzlülər (paralelepiped)" mövzusu üzrə ümumiləşdirici dərsi bu qənaətə gəlməyə əsas verir.

Məqsəd:

- Müstəvi və fəza fiqurlarını fərqləndirmək.

- Çoxüzlülərin (paralelepipedin) müxtəlif növlərini, üzlərinin sayı və formasını, tillərinin və bir tərəfdən çıxan tillərin sayını müəyyən etmək.

- Məntiqi və yaradıcı təfəkkürün inkişaf etdirilməsi.

İş forması: fərdi iş, qruplarla iş, bütün siniflə birgə iş.

Metod, priyom və iş növləri: müəllimin izahı, müsahibə və əqli hücum, problemin həlli.

Motivasiya. Problemin quruluşu. İstiqamətləndirici suallar.

Dərsin gedişi: Şagirdlər dörd qrupda qruplaşırlar. Hər qrup özünə ad seçir: birinci qrup Pifaqor, ikinci qrup Tusi, üçüncü qrup Heron, dördüncü qrup Viyet.

Müəllim motivasiya yaratmaq məqsədilə aşağıdakı suallarla şagirdlərə müraciət etdi.

1) Hansı həndəsi fiqurları tanıyırsınız? Şagirdlər müxtəlif həndəsi fiqurların adlarını qeyd etdilər.

2) Həndəsi fiqurları neçə yerə ayıra bilərik? Müstəvi və fəza fiqurları cavabı alındıqdan sonra müəllim monitorda təqdim olunmuş şəkildən müstəvi və fəza fiqurlarını ayırmağı tapşırdı.

Müəllim: Müstəvi fiqurlarla fəza fiqurlarını bir-birindən necə fərqləndiririk?

Şagird: "Müstəvi fiqurları ikiölçülüdür, onların bütün nöqtələri müstəvi üzərindədir. Biz onları əlimizə götürə bilmərik. Fəza fiqurları üçölçülüdür, onların üzləri müstəvi fiqurlarıdır" cavablarını səsləndirir-

lər.

Müəllim: Paralelepiped nəyə deyilir?

Şagird: Oturacaqları paraleloqram olan prizmaya paralelepiped deyilir.

Müəllim: Düz və mail paralelepiped nəyə deyilir?

Şagird: Paralelepipedin yan tili oturmağına perpendikulyar olduqda ona düz, əks halda isə mail paralelepiped deyilir.

Müəllim: Düzbucaqlı paralelepiped nəyə deyilir?

Şagird: Düz paralelepipedin oturacağı düzbucaqlı olduqda ona düzbucaqlı paralelepiped deyilir.

Müəllim: Düzgün paralelepiped nəyə deyilir?

Şagird: Düz paralelepipedin oturacağı kvadrat olduqda ona düzgün paralelepiped deyilir.

Müəllim: Deyilənlərdən hansı nəticə çıxır?

1-ci qrup. Paralelepipedin altı üzü var və onların hamısı paraleloqramdır. 2-ci qrup. Düz paralelepipedin yan üzləri düzbucaqlı, oturacaqları isə paraleloqramdır. 3-cü qrup. Düzbucaqlı paralelepipedin üzlərinin hamısı düzbucaqlıdır. 4-cü qrup. Düzgün paralelepipedin yan üzləri düzbucaqlı, oturacağı isə kvadratdır. Müəllim şagirdlərin cavablarının düzgün olduğunu təsdiqlədi.

Müəllim: Paralelepipedin ölçüləri barədə nə deyə bilərsiniz?

Şagird: Düzbucaqlı paralelepipedin bir tərəfdən çıxan üç tili onun ölçüləri adlanır. Bu ölçülərə uyğun olaraq en, uzunluq və hündürlük deyilir.

Müəllim: Kub nəyə deyilir?

Şagird: Ölçüləri bərabər olan paralelepipedə kub deyilir.

Müəllim: Kim 1-ci teoremi söyləyər?

Şagird: Paralelepipedin qarşı-qarşıya duran üzləri paralel və bərabərdir.

Müəllim: 2-ci teoremi kim söyləyər?

Şagird: Paralelepipedin diaqonalları-

nın dördü də bir nöqtədə kəsişir və bu nöqtədə yarıya bölünür.

Müəllim: Deyilən teoremlərdən hansı nəticəni almaq olar?

Şagird: Paralelepipedin diaqonallarının kəsişmə nöqtəsi onun simmetriya mərkəzidir.

Müəllim: 3-cü teoremi kim söyləyər?

Şagird: Düzbucaqlı paralelepipedin istənilən diaqonallarının kvadratı onun üç ölçüsünün kvadratları cəminə bərabərdir.

Təqdimat:

Tədqiqat bitdikdən sonra qruplar işlərini təqdim edib müzakirə etdilər. Dərsdə iştirak edən qruplar müxtəlifrəngli (sarı, yaşıl, qırmızı) medallarla təltif edildi. Müəllim dərsi yekunlaşdırmaq məqsədilə sinfə bir çox suallarla müraciət etdi və şagirdlərin fikirlərini dinləyib hər bir şagirdin cavablarına hörmətlə yanaşdı. Dərsdə müəllim və şagirdlər öz bilik və bacarıqları ilə çox gözəl təəssürat yaratdılar. Müəllim interaktiv təlim metodundan istifadə edərək mövzunu şagirdlərə mənimsətməyi çox yaxşı bacardı. Eyni zamanda yeni mövzu ilə bərabər bu günə kimi keçilən mövzuların nə dərəcədə mənimsənildiyini yoxlamaq üçün şagirdləri monitorda göstərilən test və açıqtipli suallarla sorğu-sual etdi. Sonda Anar Babaşovun keçdiyi "Açıq dərs" in müzakirəsi oldu. İştirak edənlər dərsin yaxşı təşkil olunduğunu, şagirdlərin riyaziyyat fənnini gözəl mənimsədiklərini bildirdilər.

Məktəbimizdə belə açıq dərslər tez-tez olur. Biz, yalnız bir dərs nümunəsi ilə ümumiləşdirici fikir söyləməyi lazım bildik.

Beləliklə, fəal təlim metodlarının tətbiqi demokratik əsaslarla qurulduqda, şagirdə təlim prosesinin subyekti kimi baxıldıqda onlarda təlimə marağı artırır, müəllim-şagird, müəllim-rəhbərlik, şagird-şagird münasibətlərinin yaxşılaşmasına səbəb olur.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Azərbaycan təhsili müstəqillik illərində. Bakı, 2003.

2. Ümumtəhsil pilləsinin dövlət standartları (kurikulumları). Azərbaycan məktəbi, 2011, № 6.

3. Veysova Z. Fəal / interaktiv təlim. Bakı, 2007.

O.Мамедов

Применение форм работы и методов интерактивного обучения в учебном процессе

Резюме

В статье говорится о благоприятном влиянии на учебный процесс применения интерактивного метода устроенного на демократических основах. Такие инновации способствуют улучшению отношений между учениками, между учителями и учащимися, также между учителями и руководством. В результате отношения к учащимся, как к субъекту учебного процесса, можно добиться повышению интереса детей к обучению.

O.Mammadov

Using appropriate teaching methods and techniques

Summary

In the article it is noted that interactive teaching methods and techniques are based on the democratic principles. While applying these methods and techniques teacher-student relations is changed to subject-subject relations. As a result it helps to create a good environment and enhance the quality of education.